Аспірант кафедри економіки підприємства, фінансів, обліку і аудиту
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ ЯК ЧИННИК СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

© *Еней Я.І., 2014*

Наслідки світової фінансово-економічної кризи в більшості країнах світу із відкритою економікою спричинили надмірний дефіцит зовнішньоторговельного балансу та поглибили структурні дисбаланси у виробництві. В цих умовах імпортозаміщення відіграє важливу роль у зменшенні імпортної залежності та забезпеченні економічної безпеки країни.

Наша країна належить до числа країн зі значною індустріальною базою і достатньо високим ресурсним потенціалом для подальшого прогресивного розвитку. Вітчизняна економіка потребує глибоких перетворень, що здатні забезпечити науково-технологічний прорив у промисловості, сільському господарстві, системі державного і корпоративного управління і на цій основі підвищити економічну стійкість країни. [1]

Сьогодні кожна країна намагається віднайти найефективнішу стратегію поліпшення добробуту та якості життя людей, актуальність якої зростає в умовах нестабільності ситуації на світовому ринку, збільшення ризиків в політичній, фінансовій, військовій сферах, складностей у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та залученні іноземних інвестицій.

Успішність реалізації стратегії соціально-економічного розвитку держави оцінюється як її громадянами, так і за межами країни.

Це стосується й України. У рейтингу конкурентоспроможності (Global Competitiveness Report) за 2009-2010 рр., який розраховує Всесвітній економічний форум (ВЕФ), Україна опустилася з 72-го на 82-е місце серед 131 країни, а за індексом сталого розвитку Україна знаходиться вже на межі критичності.

Найбільші обсяги експортних поставок товарів нашою державою здійснюються: в країни СНД – Російська Федерацію, Білорусь, Казахстан; в європейські країни – Італію, Польщу, Німеччину, Угорщину, Словаччину; в країни Азії – Туреччину, Йорданію, ОАЕ, Сирію, Китай, Саудівську Аравію; Кіпр; в країни Африки – Єгипет, Нігерія, Алжир, Марокко, Туніс; в Америку – США, Віргінські Острови, Бразилію, Мексику, Канаду; в Австралію і Океанію. [1]

У загальному обсязі експорту товарів вивіз високотехнологічних товарів складає менше 3%. Серед зазначеної номенклатури: аерокосмічна техніка, телекомунікаційне та електротехнічне устаткування, неелектрична техніка, хімічні продукти, наукові прилади, фармацевтичні продукти, комп'ютерна та офісна техніка, електрична техніка.

Оцінюючи ефективність географії експортних поставок на майбутнє, вітчизняний експортоорієнтований виробник має надавати перевагу традиційним ринкам, ринкам країн-сусідів.

Найбільші імпортні надходження товарів здійснюються: з країн СНД - Російської Федерації, Туркменистану, Казахстану, Білорусі, Узбекистану; з європейських країн – Німеччини, Польщі, Італії, Франції, Угорщини, Чеської Республіки; з країн Азії – Китаю, Республіки Корея, Японії, Туреччини, Індії; з країн Африки – Гани, Габону, Кот-д'Івуару, Єгипту, Гвінеї, ПАР; з Америки – США, Бразилії, Канади, Еквадору, Аргентини, Гайани, Мексики, Чилі; з Австралії і Океанії – Австралії, Нової Зеландії, Папуа - Нова Гвінея. [1]

Протягом останніх років в Україні відбувається поступова втрата вітчизняними виробниками багатьох сегментів внутрішнього ринку товарів як споживчого, так і інвестиційного попиту, що пов'язано із значними структурними деформаціями в економіці та недостатньою конкурентоспроможністю українських підприємств в умовах зростання відкритості економіки та вступу до СОТ. Структура товарів та послуг не диверсифікована і не відповідає зростаючому попиту та вимогам фізичних та юридичних осіб щодо якості та асортименту. Україна має власний ємний ринок і достатньо потужний потенціал для виробництва як проміжної продукції, так і товарів широкого вжитку та задоволення потреб населення у цих товарах.

Відсутність стратегічного підходу щодо розв'язання проблеми насичення внутрішнього споживчого ринку товарами вітчизняного виробництва на основі якісної імпортозамінної продукції призвела до значних дисбалансів між попитом та пропозицією на окремих товарних ринках і загрожує витісненням українського виробника не тільки із зовнішніх, але й з внутрішнього ринку.

Україна має значний природно-ресурсний, виробничий, науково-технічний та трудовий потенціал для збільшення обсягів власного випуску продукції, яка на даний час імпортується. Розмір внутрішнього ринку є достатньо великим для нарощування виробництва вітчизняних аналогів імпортованої продукції.

У розвитку імпортозаміщення в Україні особливого значення набуває реалізація ефективної промислової політики. Імпортозаміщення у промисловості потребує інноваційного розвитку економіки України. Для цього необхідне, перш за все, належне фінансування науки і науково-технічних розробок. Проте частка загальних асигнувань на наукову діяльність у ВВП України незначна і становить лише 0,44%. Інноваційному розвитку України має сприяти держава, створивши для цього цілісну систему стимулювання [2, С. 9].

Потребує вдосконалення й законодавча база, спрямована на стимулювання імпортозаміщуючого виробництва. Зокрема, до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» необхідно внести такі зміни й доповнення: законодавчо визначити категорії «імпортозаміщуючі галузі»; стимулювати зниження податків у виробництвах, що забезпечують імпортозаміщення; забезпечити пільговій режим експорту продукції галузей, які здійснюють виробництво імпортозамінників.

Перспективи імпортозаміщення в Україні пов'язані з подальшим розвитком експортоорієнтованих галузей, оскільки процес заміщення імпорту спрямований не лише на наповнення вітчизняними товарами внутрішнього ринку, але й на збільшення експорту. З цих позицій імпортозаміщуючі виробництва мають ґрунтуватись на використанні сучасних енерго-матеріалозберігаючих технологій, модернізації виробничого апарату з тим, щоб продукувати конкурентоспроможні на світовому ринку товари, які зазвичай будуть конкурентоспроможними і на теренах України.

Можливості імпортозаміщення має харчова промисловість. Підтвердженням чому є те, що останнім часом імпорт продуктів харчування зрівнявся з їх експортом, а у внутрішньому споживанні, за оцінками експертів, досягає близько третини (при граничному рівні економічної безпеки за цим показником не більше 25%). [2, С. 9-10]

Слід зазначити, що імпортозаміщення у промисловості тісно пов'язане з реалізацією моделі інноваційного розвитку та стимулювання імпортозаміщуючого виробництва.

Високий рівень імпортозалежності України у поєднанні з низькою конкурентоспроможністю більшості галузей формує ризики забезпечення розвитку економіки у наступні роки. Тому проблема імпортозаміщення набуває особливої актуальності.

Для України, більш доцільно використовувати не класичну модель імпортозаміщення, яка спирається лише на власні ресурси, а модель індустріального імпортозаміщення із залученням іноземного капіталу та можливостей ТНК.

1. Державна програма активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/document/246177516/P0187-00.doc

2. Ткаченко В. Деякі положення сутності та змісту економічної безпеки держави / В. Ткаченко // Економіст. – 2008. – № 9. – С. 9-10.

3. Якубовський М.М. Реструктуризація промисловості як засіб подолання імпортної залежності економіки України / М.М. Якубовський // Національне господарство України: теорія та практика управління: зб. наук. праць. – К: Ін-т економ. та прогноз. НАН України, 2011. – С. 100–112 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/NacGosp/index.html